

Sejarah Ringkas Bahagian Interpretasi Dan Penterjemahan

Haji Yasin b. Haji Taib
Pusat Bahasa
Universiti Malaya

Penubuhan Bahagian Interpretasi dan Penterjemahan di Pusat Bahasa ini sebenarnya adalah satu langkah dalam usaha memenuhi cadangan-cadangan yang terkandung dalam Laporan Pengajian untuk Jabatan Bahasa, Universiti Malaya, September, 1971. Ceraian 94-96 dalam Laporan itu berbunyi:

94. The Board recognises that there is a need for well qualified and properly trained interpreters and translators. The University through the Language Centre will be in a position to render a service to the nation by fulfilling this need.
95. At present there are no facilities in this country or even within this region for training interpreters and translators. Since the Language Centre is fully established, the university might well consider expanding the Centre's translation unit by the addition of qualified staff able to provide a course leading to a certificate or diploma in interpretation/translation.
96. The Board recommends that expert advice on planning and implementing such a programme should be obtained from the United Nations Secretariat or the Translation School, Zurich, Switzerland.

Langkah pertama dalam usaha untuk mencapai tujuan menubuhkan Bahagian ini telah bermula pada 25hb Julai 1973 iaitu apabila Naib Canselor Universiti Malaya Prof. DiRaja Ungku A. Aziz menulis surat kepada Wakil Tetap Malaysia ke UNESCO, Paris, Encik Chang Min Kee. Naib Canselor dalam suratnya itu menyatakan bahawa Universiti Malaya bercadang hendak menubuhkan satu unit untuk melatih penterjemah-penterjemah dan jurubahasa-jurubahasa. Dasar pelajaran dan kedudukan Malaysia dalam dunia antarabangsa menunjukkan bahawa ada keperluan besar bagi penterjemah-penterjemah dan jurubahasa-jurubahasa yang terlatih dengan sempurna. Pada masa ini tidak terdapat kemudahan-kemudahan latihan seperti ini dalam negara kita atau negara-negara di rantau ini. Universiti Malaya, menerusi Pusat Bahasa, berharap mengadakan kemudahan-kemudahan ini dengan seberapa cepat yang boleh. Bantuan dan nasihat pakar daripada wakil tetap di UNESCO adalah perlu untuk menghubungi dan akhirnya mendapatkan pakar-pakar yang boleh menolong Universiti Malaya menubuhkan unit tersebut. Wakil kita di UNESCO itu diminta memberikan nama-nama dan alamat-alamat serta kelayakan dan

pengalaman pakar-pakar dan jika dapat, menasihatkan Universiti Malaya cara yang paling baik mendapatkan pakar-pakar itu datang ke Universiti ini.

Surat Professor DiRaja Ungku A. Aziz telah mendapat sambutan dan layanan yang positif dari Encik Chang Min Kee. Pada 16hb Ogos beliau telah membalas surat Naib Canselor dengan menyatakan kesediaannya berusaha untuk menyajakan rancangan ini. Menerusi seorang pegawai Malaysia yang bertugas di Jabatan Urusetia UNESCO, Encik S.K. Das, beliau telah dapat menghubungi Professor Maurice Gravier, (Dr Letters (Paris): Ph.D (Lund, Sweden); Director of the School for Interpreters and Translators, University of Paris-Sorbonne; Professor of Scandinavian Languages, University of Paris-Sorbonne. Pada pandangannya inilah seorang yang paling arif dalam bidang ini dan oleh kerana Universiti Malaya bercadang untuk menubuhkan satu unit yang sama, barangkali beliaulah perunding yang paling sesuai untuk mendapatkan pertolongan dan nasihat bagi maksud ini. Seperti yang diketahui umum bulan Julai dan Ogos adalah bulan-bulan yang paling sukar di Negeri Perancis kerana pada masa itulah hampir-hampir tiap-tiap orang Perancis mengambil cuti. Oleh itu beliau tidak dapat menemui Prof. Gravier tetapi telah menerima sepucuk surat daripadanya - salinan surat itu dilampirkan untuk maklumat Prof. Ungku A. Aziz. Beliau akan menemui Prof. Gravier pada penghujung bulan September kerana dari 17hb hingga 29hb September, beliau akan menghadiri satu persidangan antarabangsa di Geneva. Hanya selepas menemuinya, beliau akan dapat memberi maklumat yang lebih lanjut. Sementara itu Encik Chang Min Kee meminta Prof. Ungku A. Aziz memberikan sebarang cadangan atau butir-butir lanjut supaya dapat dibincangkan dengan Prof. Gravier dan untuk mendapatkan reaksi mengenai cadangan itu bila beliau menemuinya kelak.

Encik Chang Min Kee juga menjelaskan di dalam suratnya kepada Prof Ungku A. Aziz bahawa mengikut kenyataan Urusetia UNESCO, tidak ada apa-apa rancangan latihan yang khusus dijalankan oleh pertubuhan itu untuk penterjemahan-penterjemahan dan jurubahasa-jurubahasa. Walau bagaimanapun beliau akan cuba mendapatkan nasihat daripada Ketua Bahagian Jurubahasa di UNESCO, tetapi malangnya beliau juga pada masa itu, seperti orang-orang Perancis yang lain, masih dalam cuti lagi. Pihak Urusetia UNESCO telah berjanji untuk menyediakan satu laporan mengenai perkara tersebut dan beliau akan menghantar laporan itu kepada Prof. Ungku A. Aziz sebaik sahaja laporan itu diterimanya. Encik Chang Mim Kee seterusnya menyatakan di dalam suratnya itu bahawa terdapat rancangan pertukaran kebudayaan yang telah ditandatangani antara kerajaan Malaysia dan kerajaan Perancis. Perjanjian itu sebenarnya telah dibuat tatkala lawatan Menteri Pelajaran Malaysia yang pada masa itu Datuk Hussein Onn (sekarang Tun Hussein

Onn) ke Paris. Universiti Malaya boleh juga mendapatkan nasihat dari Kementerian Pelajaran sama ada khidmat Professor Gravier patut diperolehi mengikut syarat-syarat rancangan pertukaran kebudayaan di antara dua buah negara. Beliau telah diberi jaminan bahawa Prof. Gravier adalah orang yang paling pakar dan arif dalam bidang ini dan beliau berharap kita dapat memperolehi perkhidmatannya tanpa sebarang kesukaran. Beliau akan memberi laporan lagi setelah beliau menemui Prof. Gravier. Encik Chang Min Kee telah mengakhiri suratnya dengan mengatakan harapannya semoga maklumat yang disampaikan kepada Prof. Diraja Ungku A. Aziz setakat ini berguna dan jika ada sebarang keraguan atau apa-apa pertanyaan lagi silalah berhubung dengannya di Paris.

Di samping itu, Encik Chang Min Kee telah juga mengadakan satu perjumpaan dengan Encik Amadou Mahtar M'Bow, Penolong Ketua Pengarah (Pelajaran), UNESCO, pada 7hb Disember 1973, untuk merundingkan perkara mengenai penglihatan UNESCO untuk membantu penubuhan Bahagian Interpretasi dan Penterjemahan, di Pusat Bahasa, Universiti Malaya. Berikutan daripada perjumpaan itu beliau telah menulis surat secara rasmi kepada Encik Amadou Mahtar M'Bow pada 10hb Disember 1973. Dalam surat itu beliau merujuk kepada 'Section 1.22 Resolution 1.221.1 Para 188 17 C/5 Approved' iaitu beliau mengemukakan permintaan dari kerajaan Malaysia untuk diberi pertimbangan segera bagi mendapatkan perkhidmatan-perkhidmatan perundingan untuk jangka masa yang tidak melebihi satu bulan di bawah Seksyen tersebut, untuk memberi nasihat kepada Pusat Bahasa, Universiti Malaya, atas perkara perkembangan kurikulum dan struktur bagi pengajaran bahasa. Pusat Bahasa telah ditubuhkan tiga tahun yang lalu untuk mengembang dan memajukan bukan sahaja pengajian lingua franca di rantau ini, iaitu Bahasa Melayu, tetapi juga bahasa-bahasa lain yang digunakan di rantau ini termasuklah Bahasa Perancis. Di universiti ini terdapat jabatan-jabatan untuk Pengajian Melayu, Pengajian Cina dan juga Pengajian Tamil. Pusat Bahasa ini akan mengadakan perundingan yang rapat dengan jabatan-jabatan tersebut untuk memajukan pengajian dan penyelidikan dalam bahasa-bahasa di rantau ini. Untuk persediaan awal ke arah menghasilkan permintaan bantuan dari UNESCO, satu perundingan telah pun diadakan dengan Prof. M. Gravier.

Encik Chang Min Kee seterusnya menyatakan di dalam suratnya kepada Encik Amadou Mahtar M'Bow itu bahawa Naib Canselor Universiti Malaya, Prof. Diraja Ungku A. Aziz yang berada di UNESCO minggu yang lepas kerana menghadiri Sesi Ketiga 'The Joint FAO/UNESCO/ILO Advisory Committee on Agricultural Education, Science and Training (3hb - 8hb Disember 1973) telah juga menemui Prof. Gravier dan telah sempat melawat dan menyaksikan kemudahan-kemudahan latihan di Universiti Paris. Kerajaan Malaysia sangat menghargai nasihat-nasihat pakar Prof. Gravier memandangkan pengalamannya yang begitu luas di sekolah-sekolah pengajian bahasa

di beberapa universiti di serata dunia. Prof. Gravier telah pun menunjukkan kesediaannya menerima jemputan ini, tertakluk kepada keputusan UNESCO, beliau boleh melawat Malaysia pada akhir bulan Januari dan Februari, 1974. Kurikulum vitae akan dikirimkan dalam tempoh beberapa hari lagi. Sementara itu Malaysia amat berterima kasih dan memberi setinggi-tinggi penghargaan jika UNESCO boleh menolong untuk mendapatkan perkhidmatan Prof. Gravier bagi maksud menubuhkan unit Interpretasi dan Penterjemahan di Universiti Malaya. Salinan surat kepada Encik Amadou Mahtar M'Bow itu telah dihantar kepada Prof. DiRaja Ungku A. Aziz dan juga kepada Tan Sri Haji Hamdan Sheikh Tahir, yang pada masa itu menjadi Setiausaha bagi UNESCO, Kementerian Pelajaran, Kuala Lumpur

Hasil daripada daya usaha Prof. DiRaja Ungku A. Aziz itulah dan dengan kerjasama yang diberi oleh wakil tetap Malaysia di UNESCO, Encik Chang Min Kee serta dengan bantuan Encik Amadou Mahtar M'Bow bagi pihak UNESCO maka akhirnya Universiti Malaya telah berjaya mendapatkan UNESCO menghantar Prof. M. Gravier dari Paris untuk memberi nasihat pakarnya dalam perancangan menubuhkan Bahagian Interpretasi dan Penterjemahan di Pusat Bahasa Universiti Malaya.

Prof. M. Gravier telah tiba di Malaysia pada 21hb. Januari 1974 dan tinggal di Universiti Malaya selama kira-kira tiga minggu untuk menjalankan kajian kemungkinan Pusat Bahasa menawarkan kursus-kursus Diploma Interpretasi dan Penterjemahan. Berikutan daripada kajian tersebut beliau telah dapat mengemukakan satu laporan lengkap mengenai projek menubuhkan bahagian tersebut. Dalam kata pendahulunya yang terkandung dalam laporan itu beliau berkata:

"The University of Malaya plans to establish, as a part of the Language Centre, a division of translation and interpretation. This seems to me a good start considering the importance of these two activities in the modern world. Malaysia, being multilingual, needs more than any other country, to resort to the services of interpreters and translators"

Pada 14hb Februari 1974, satu Mesyuarat Khas Lembaga Pusat Bahasa telah diadakan di Bilik Court, Bangunan Pentadbiran, Universiti Malaya. Mesyuarat ini telah dipengerusikan oleh Naib Canselor, Prof. DiRaja Ungku A. Aziz dan Setiausahanya ialah Prof. Dato' Dr. Hajah Asmah Omar yang pada masa itu selaku Pemangku Pengarah Pusat Bahasa. Dalam mesyuarat itu Pengerusi memberitahu Ahli-Ahli Lembaga Pusat Bahasa bahawa mesyuarat khas telah dipanggil untuk mempertimbangkan cadangan Pusat Bahasa untuk memulakan kursus-kursus Diploma Interpretasi dan Penterjemahan serta kursus-kursus Diploma Interpretasi dan

Penterjemahan Lanjutan. Prof. Dato' Hajah Asmah telah mengemukakan perkara-perkara berikut:

- (a) Kertas kerja (PBB: 28/74) mengenai Penubuhan Bahagian Interpretasi dan Penterjemahan dan penawaran kursus-kursus Diploma dan dilampirkan satu salinan laporan daripada Professor Maurice Gravier.

Draf Akta dan Peraturan yang berikut, disediakan oleh Pendaftar:

- (i) Diploma Interpretasi dan Penterjemahan;
- (ii) Diploma Interpretasi dan Penterjemahan Lanjutan;
- (iii) Laporan Lembaga Pengajian untuk Jabatan Bahasa.

Selepas berbincang, Lembaga dengan sebulat suara bersetuju memperakukan kepada Senat:

Bahawa Pusat Bahasa mulai sesi 1974/75 menawarkan kursus-kursus pengajian bagi:

- (i) Diploma Interpretasi Persidangan dan Diploma Penterjemahan (Kursus sepenuh masa - 2 tahun);
- (ii) Diploma Interpretasi Antarabangsa dan Diploma Penterjemahan Lanjutan (Kursus sepenuh masa - 1 tahun), untuk calon yang telah tamat kursus-kursus Diploma yang dinyatakan di dalam (i) di atas.

Kertas kerja yang dibentangkan oleh Pemangku Pengarah Pusat Bahasa itu juga menjelaskan bahawa perubahan-perubahan yang berlaku di Malaysia sekarang ini, khususnya perubahan-perubahan yang berbangkit dari Dasar Kerajaan menjadikan Bahasa Malaysia bukan sahaja sebagai Bahasa Kebangsaan dan bahasa pengantar rasmi, tetapi juga sebagai bahasa ilmu pengetahuan, memperlihatkan betapa perlunya negara ini akan orang-orang yang mahir dalam kerja-kerja menterjemah karya-karya yang diperlukan dalam pengajaran di sekolah-sekolah dan institusi-institusi pengajaran tinggi, di samping memberi perhatian kepada penterjemahan karya-karya yang berguna untuk pengetahuan. Dalam memenuhi dasar kerajaan untuk menjadikan Bahasa Malaysia sebagai bahasa pengantar dalam mesyuarat-mesyuarat, perdebatan Parlimen, dan sebagainya, maka keperluan akan jurubahasa yang mahir merupakan keperluan yang betul-betul mendesak. Di samping itu, jurubahasa merupakan orang yang amat penting dalam perbicaraan-perbicaraan di mahkamah dan balai polis, terutama sekali mengingati komposisi

penduduk Malaysia sebagai penduduk yang terdiri dari kaum yang masing-masing mempunyai bahasanya sendiri di samping adanya Bahasa Malaysia sebagai Bahasa Kebangsaan dan Bahasa Inggeris sebagai bahasa sejumlah kecil rakyat yang berpeluang mendapat pendidikan di sekolah-sekolah Inggeris.

Pernyataan Malaysia dalam kegiatan-kegiatan antarabangsa baik yang bersifat "serantau" mahupun yang lebih luas dari itu, melahirkan lebih banyak lagi keperluan akan penterjemah dan jurubahasa yang bukan sahaja mahir dalam mengalihbahasakan dari Bahasa Malaysia kepada Bahasa Inggeris atau sebaliknya, atau melakukan pengalihbahasaan antara mana-mana bahasa yang merupakan bahasa yang digunakan di Malaysia, tetapi juga akan menghendaki penterjemahan dan interpretasi antara Bahasa Malaysia atau bahasa Inggeris dengan bahasa-bahasa negara lain seperti Jepun, Perancis dan sebagainya. Jika satu waktu nanti akan muncul, sebagai lulusan Pusat Bahasa, Universiti Malaya, orang-orang Malaysia yang dapat melakukan penterjemahan atau pentafsiran yang melibatkan bahasa-bahasa di luar Malaysia, maka Pusat Bahasa, di Universiti Malaya akan ikut memberi sumbangan dalam menjadikan Malaysia sebagai pusat pertukaran penuntut dan pakar penterjemahan dan interpretasi antarabangsa. Selama ini, belum ada mana-mana institusi di Asia yang melatih dan memberi diploma untuk penterjemahan dan interpretasi dan sehubungan dengan itu ada kemungkinan bahawa satu masa nanti Pusat Bahasa, Universiti Malaya akan merupakan institusi yang akan melatih penterjemah dan jurubahasa untuk keperluan negara-negara lain, jika dianggap perlu.

Dalam usaha menubuhkan Bahagian Interpretasi dan Penterjemahan ini, Universiti Malaya telah mendapat bantuan dari UNESCO yang mengirimi Prof M Gravier dari Paris untuk memberi nasihatnya dalam perancangan ini. Pemangku Pengarah telah juga mengemukakan dalam kertas kerjanya, butir-butir yang terlibat dalam penubuhan Bahagian ini, yang didasarkan kepada Laporan Prof. Gravier itu.

Tenaga Pengajar

Selain daripada menyediakan butir-butir yang terlibat dalam penubuhan Bahagian ini, Prof Gravier juga telah mencadangkan nama beberapa orang pakar dan kakitangan dari Sekolah Jurubahasa dan Penterjemahan Paris untuk dikirimkan ke Universiti Malaya bagi memulakan kursus ini. Mereka yang telah disebutkan nama itu ialah Encik Daniel Maskowitz iaitu seorang warganegara Perancis yang menjadi Timbalan Pengarah sekolah itu. Beliau ialah seorang jurutera dan penterjemah yang pakar dalam bidang teks teknikal. Encik Maskowitz telah mengajar di sekolah itu selama 18 tahun. Beliau juga adalah seorang yang pakar dalam bidang pedagogi. Mengikuti surat dari Prof Gravier, Encik Maskowitz telah menunjukkan kesediaan untuk menjalankan

rancangan latihan selama 4 minggu di Universiti Malaya. Seorang lagi yang telah dicadangkan ialah Encil Gerard Ilg, iaitu warganegara Swiss yang telah menerima tawaran untuk bertugas di bahagian Interpretasi dan Penterjemahan ini dalam bidang latihan pedagogi. Untuk mengendalikan bidang praktik, Prof. Gravier telah mencadangkan Cik Laurence Bastit iaitu seorang warganegara Perancis yang telah mengajar di Paris School for Interpreters and Translators selama beberapa tahun. Beliau mempunyai Diploma dari Sekolah Interpretasi dan Penterjemahan itu dan pengalaman yang banyak dalam bidang praktik kerana beliau telah bertugas sebagai jurubahasa di Suruhanjaya EEC (European Economic Community Brussels) selama 2 tahun dan telah menjadi jurubahasa profesional selama 4 tahun.

Pada 31hb Mei 1974, Universiti Malaya telah mengeluarkan iklan di akhbar tempatan mempelawa pemohonan untuk mengisi jawatan-jawatan Profesor Madya/Pensyarah/Penolong Pensyarah dalam Bahagian Interpretasi dan Penterjemahan. Dalam pada itu, Majlis Universiti Malaya yang bersidang pada 14hb Mac 1974 telah meluluskan dengan rasminya penubuhan Bahagian Interpretasi dan Penterjemahan seperti yang terkandung dalam kertas kerja PPB: 28/74. Fasal 8 halaman 7 dalam kertas itu menyebut, antara lain, permintaan satu jawatan mengetuai Bahagian itu dan calon untuk jawatan Profesor Madya/Pensyarah. Jawatankuasa kewangan, dalam mesyuaratnya pada 13hb Jun 1974, telah pun meluluskan jawatan itu. Berikutan daripada kelulusan itu Lembaga Pusat Bahasa telah memilih Puan Djueanah Latiff sebagai Penolong Pensyarah dalam Bahagian Interpretasi dan Penterjemahan di Pusat Bahasa Universiti Malaya. Beliau telah melaporkan diri di Pusat Bahasa pada 9hb Ogos 1974 dan telah bertolak ke Negeri Perancis untuk mendapatkan latihan dalam bidang Interpretasi dan Penterjemahan di bawah skim grant pengajar pada 27hb Ogos 1974.

Selain daripada perantikan Puan Djueanah seperti yang tersebut di atas, seorang lagi pensyarah telah dilantik iaitu Encik Rastam bin A. Sani untuk mengajar matapelajaran Penterjemahan Praktik. Sementara itu, daripada tiga orang yang telah dicadangkan oleh Prof. Gravier hanya seorang sahaja yang telah dihantar ke Malaysia dari Universiti Paris iaitu Cik Laurence Bastit. Beliau telah dilantik sebagai pensyarah dalam bidang Teori Interpretasi dan Penterjemahan di atas asas kontrak jangka pendek selama 36 bulan. Bagi mata-pelajaran asas seperti Ekonomi, Undang-Undang, Sains dan Teknologi dan Politik, Pemangku Pengarah telah mendapatkan kerjasama daripada Dekan-Dekan Fakulti berkenaan untuk mengedalikan kuliah-kuliah khas bagi pelajar-pelajar Kursus Diploma Interpretasi dan Penterjemahan.

Pada bulan Jun, 1975 seorang lagi pensyarah telah dilantik iaitu Dr Barclay Moon Newman, seorang warganegara Amerika yang berpengalaman dalam bidang penterjemahan. Beliau adalah dari kumpulan United Bible Society iaitu satu kumpulan perunding yang menterjemah dan

mentafsir kitab Injil di Amerika. Beliau telah diberi tanggungjawab dalam bidang teori penterjemahan. Di samping itu Pusat Bahasa juga telah mendapatkan seorang pensyarah separuh masa iaitu Encik Mohd. Sani bin Dahlan. Beliau ialah Jurubahasa Serentak Parlimen Malaysia dan ditugaskan untuk mengendalikan kuliah dalam bidang Interpretasi Persidangan Praktik.

Pada 31hb. Julai 1976, Pusat Bahasa telah mendapatkan perkhidmatan Tuan Haji Mohd. Yasin bin Haji Taib yang telah dipinjamkan dari Kementerian Pelajaran Malaysia untuk mengendalikan kuliah dalam bidang Penterjemahan Praktik. Tuan Haji Mohd. Yasin ialah Pensyarah Kanan di Bahagian Latihan Guru, Kementerian Pelajaran dan di samping itu berkhidmat sebagai Jurubahasa Serentak separuh masa di Parlimen Malaysia. Beliau telah menjalankan tugas sebagai Penyelaras Bahagian Interpretasi dan Penterjemahan dari bulan Oktober 1976 sehingga bulan Disember 1983 dan dilantik semula sebagai Penyelaras mulai 1hb September 1986. Sebagai Penyelaras, beliau bertanggungjawab dalam pengelolaan Bahagian ini terutama sekali dari segi pentadbiran dan juga dalam kerja-kerja mengemaskinikan sukatan Pelajaran Kursus diploma Lanjutan bagi kedua-dua bidang tersebut.

Pada bulan Jun 1978 seorang lagi pensyarah telah dilantik dalam bahagian Interpretasi dan Penterjemahan ini. Beliau ialah Dr. L. Metzger yang berasal dari Negeri Perancis. Sebelum dilantik menjadi pensyarah di Pusat Bahasa beliau telah bertugas di Universiti Kebangsaan Malaysia sebagai pensyarah Bahasa Perancis dari tahun 1974 hingga 1978. L. Metzger mempunyai banyak pengalaman dalam bidang penterjemahan dan interpretasi. Antara lain beliau telah menghasilkan penterjemahan novel Malaysia sezaman yang pertama ke dalam bahasa Perancis iaitu novel *Angin Timur Laut* karya S. Othman Kelantan dengan tajuk dalam bahasa Perancisnya *Le Vent du Nord-Est* yang diterbitkan oleh Actes Sud, Perancis Selatan, November 1982. Selain daripada itu beliau telah menghasilkan lebih daripada 10 rencana khusus mengenai penterjemahan dalam beberapa majalan tempatan dan antarabangsa dalam bahasa Malaysia, Inggeris dan Perancis. Dalam bidang Interpretasi pula, beliau pernah menjadi jurubahasa dalam beberapa pertemuan antarabangsa. Di antara lain jurubahasa (Inggeris - Perancis) dalam "4th Meeting of the Administrative Council of the Islamic Capitals and Cities Organization" yang diadakan di Kuala Lumpur pada 19 hingga 22hb November 1982, dan jurubahasa rundingan antara Perdana Menteri Malaysia, Datuk Seri Dr Mahathir Mohamad dan Perdana Menteri Perancis, Pierre Mauroy pada bulan Disember, 1982.

Puan Wong Fook Khoo telah dilantik sebagai pensyarah di Bahagian Interpretasi dan Penterjemahan ini pada bulan Julai, 1979 setelah kembali ke Malaysia dari melanjutkan pelajaran dalam bidang Interpretasi dan Penterjemahan di Ecole Supérieure d'Interpretes et des Traducteurs, Paris III pada tahun 1978. Beliau memperoleh Ijazah Sarjana dalam bidang

Linguistik Gunaan dalam bulan Jun, 1979 dari Universiti Sorbonne, Paris III. Puan Wong juga adalah Penyelaras Bahagian Interpretasi dan Penterjemahan dari bulan Mei 1984 hingga bulan Ogos 1986. Tuan Haji Mohd. Yasin bin Haji Taib telah dilantik semula sebagai Penyelaras Bahagian ini pada 1hb September 1986.

Pada bulan Mac 1982 pula Puan Hajah Ainon Khariyah bt. Mohd. Abas mula berkhidmat sebagai pensyarah di Bahagian Interpretasi dan Penterjemahan. Sebelum ini beliau bertugas di Bahagian Bahasa Malaysia. Beliau merupakan salah seorang daripada tenaga pengajar yang ulung kali dilantik di Pusat Bahasa sebaik sahaja pusat ini ditubuhkan pada tahun 1972. Beliau juga telah bertugas sebagai Guru Bahasa Malaysia di beberapa buah sekolah menengah sejak tahun 1965, iaitu selepas beliau tamat menjalani latihan perguruan di Maktab Perguruan Bahasa, Kuala Lumpur

Berkelulusan B.A. (Magna-cum Laude) dari Marshall Universiti U.S.A. dan M.A. dari Leeds, U.K. dalam bidang linguistik, beliau telah banyak menghasilkan kertas kerja khususnya dalam bidang penterjemahan dan linguistik di persidangan dan seminar di dalam maupun di luar negeri. Artikel-artikel beliau pernah diterbitkan dalam majalah-majalah tempatan termasuk *Dewan Bahasa*. Beliau sekarang ini mengajar Penterjemahan Praktik dan Teori Penterjemahan di peringkat Diploma dan Sarjana.

Prof. Madya Noor Ein bt. Hj. Mohd. Noor pula bertugas sebagai pensyarah di Bahagian Interpretasi dan Penterjemahan pada 2hb April 1979. Beliau Berkelulusan M.A. dari Universiti Malaya. Sebelum berkhidmat di Pusat Bahasa beliau adalah pensyarah dalam jurusan linguistik di Jabatan Pengajian Melayu.

Pada 28hb Jun 1985, Dr Cesar A. Hidalgo mula memegang jawatan sebagai Profesor Madya di Bahagian Interpretasi dan Penterjemahan. Beliau adalah Profesor Pelawat dari Universiti Philippines di mana beliau bertugas sebagai Profesor Bahasa Inggeris dan Linguistik. Berkelulusan Ph.D dari Universiti Georgetown, Washington, D.C., beliau mempunyai pengalaman yang luas dalam bidang penterjemahan dan telah banyak menghasilkan buku-buku yang bercorak ilmiah. Di antara karya-karya beliau yang telah diterbitkan ialah:- *A Tagmemic Grammar of Ivatan* (1971); *Philippine Lexicography From 1521 to the Present* (1977); *Effective Communication in English: College Level* (1982) dan "Towards a Conceptual Framework in Translation" (manuskrip).

Pelajar

Pada 28hb Disember 1974 pertama kalinya Universiti Malaya mengeluarkan iklan di akhbar tempatan untuk mempelawa permohonan-permohonan daripada calon-calon yang ingin membuat permohonan bagi kursus-kursus Diploma Interpretasi Persidangan/Diploma Penterjemahan yang bermula pada bulan Jun, 1975. Kumpulan pertama pemohon-

pemohon untuk mengikuti kursus-kursus ini ialah seramai 14 orang. Setelah menjalani satu ujian kemasukan seperti yang disyaratkan sebelum ditawarkan untuk mengikuti Kursus Diploma dua tahun ini seramai 7 orang telah terpilih iaitu 5 orang untuk mengikuti Kursus Diploma Penterjemahan dan 2 orang untuk kursus diploma Interpretasi. Pada 31hb Mei 1975, mereka yang telah ditawarkan itu dikehendaki mendaftarkan diri di universiti ini. Kelima-lima orang calon untuk kursus Diploma Penterjemahan telah mendaftar tetapi hanya seorang sahaja yang telah mendaftar untuk kursus Diploma Interpretasi. Pelajar-pelajar kumpulan pertama ini telah menduduki peperiksaan akhir pada bulan Mac 1977 dan keputusan peperiksaan itu ialah 5 orang telah lulus dalam istiadat konvokesyen pada bulan Jun 1977. Di bawah ini diturunkan perangkaan Pelajar Diploma Penterjemahan dan Diploma Interpretasi Persidangan yang telah mengikuti kursus-kursus dan telah lulus dari tahun 1975-1986.

<i>Sesi</i>	<i>Diploma Penterjemahan</i>		<i>Diploma Interpretasi Persidangan</i>
1975/76	Tahun I	- 5 orang	1 orang
	Tahun II	- -	-
1976/77	Tahun I	- 8 orang	-
	Tahun II	- 4 orang	1 orang
1977/78	Tahun I	- 5 orang	-
	Tahun II	- 8 orang	-
1978/79	Tahun I	- 2 orang	-
	Tahun II	- 5 orang	-
1979/80	Tahun I	- 5 orang	-
	Tahun II	- 2 orang	-
1980/81	Tahun I	- 7 orang	-
	Tahun II	- 5 orang	-
1981/82	Tahun I	- 10 orang	3 orang
	Tahun II	- 7 orang	-
1982/83	Tahun I	- 5 orang	4 orang
	Tahun II	- 10 orang	3 orang
1983/84	Tahun I	- 5 orang	1 orang
	Tahun II	- 4 orang	4 orang

<i>Sesi</i>	<i>Diploma Penterjemahan</i>		<i>Diploma Interpretasi Persidangan</i>
1984/85	Tahun I	- 3 orang	-
	Tahun II	- 4 orang	1 orang
1985/86	Tahun I	- 2 orang	1 orang
	Tahun II	- 3 orang	1 orang
1986/87	Tahun I	- 8 orang	-
	Tahun II	- 2 orang	1 orang

Kegiatan

Seperti jabatan-jabatan dan bahagian-bahagian lain di universiti ini, Bahagian Interpretasi dan Penterjemahan juga sentiasa giat menganjurkan seminar dan forum untuk membincangkan perkara-perkara yang berhubung dengan interpretasi dan penterjemahan. Kakitangan bahagian ini juga sentiasa mengambil bahagian dan menyertai seminar-seminar dan forum-forum yang berkaitan dengan bidang ini pada peringkat kebangsaan dan antarabangsa yang diadakan di dalam dan luar negeri. Di antaranya, pada 28 dan 29hb Julai 1978 bahagian ini telah menganjurkan satu seminar Penterjemahan dan Interpretasi peringkat antarabangsa yang berlangsung di rumah Universiti, Universiti Malaya. Seminar dua hari ini telah dihadiri oleh kira-kira 150 orang peserta dan sebanyak 18 buah kertas kerja telah dibentangkan oleh pakar-pakar dan tokoh-tokoh interpretasi dan penterjemahan. Prof. Dato' Dr Asmah Haji Omar, Pengarah Pusat Bahasa pada masa itu telah menyunting semua kertas kerja yang dibentangkan dan dibukukan dengan judul "Aspek Penterjemahan dan Interpretasi"

Pada 10hb Julai 1982 bahagian ini telah menganjurkan satu forum untuk membincangkan perkara berhubung dengan "Kedudukan dan Peranan Penterjemah dan Jurubahasa" Forum yang berlangsung di Rumah Universiti ini dipengerusikan oleh Naib Canselor, Universiti Malaya Prof. DiRaja Ungku A. Aziz dan dihadiri oleh kira-kira 50 orang yang terdiri daripada kakitangan akademik dari berbagai fakulti, bekas pelajar-pelajar Diploma Penterjemahan dan Interpretasi dan juga para pelajar bahagian ini. Kertas kerja untuk perbincangan telah disediakan oleh kakitangan bahagian ini dan dibentangkan oleh Tuan Haji Mohd. Yasin bin Haji Mohd. Taib, Penyelaras Bahagian. Kertas kerja tersebut bersama dengan cadangan-cadangan yang dipersetujui dalam forum ini telah dikemukakan ke Jabatan Perkhidmatan Awam Malaysia untuk perhatian dan pertimbangan.

Dr Laurent Metzger telah menyertai satu seminar Penterjemahan Mesin di Universiti Sains Malaysia, Pulau Pinang, pada bulan Ogos 1980.

Puan Ainon Khairiyah bt. Mohd. Abas telah menghadiri satu seminar peringkat antarabangsa di San Diego State University, Calexico, California, Amerika Syarikat, pada 7 dan 8hb Ogos 1984. Beliau telah membentangkan satu kertas kerja yang bertajuk "Training of Translators: The Malaysian Experience" Terdapat beberapa seminar lagi yang berkaitan dengan interpretasi dan penterjemahan yang dianjurkan oleh Dewan Bahasa dan Pustaka dan juga Persatuan Penterjemahan Malaysia yang telah berlangsung di Kuala Lumpur Kakitangan dari bahagian ini tidak ketinggalan mengambil bahagian dalam seminar-seminar itu baik sebagai peserta mahupun sebagai pembentang kertas kerja.

Bahagian ini juga cergas dalam usaha menggalak dan memperluaskan aktiviti penterjemahan di universiti ini. Satu Kursus Intensif Penterjemahan selama 6 minggu untuk kakitangan akademik dari berbagai fakulti di Universiti Malaya diadakan dalam cuti panjang universiti semenjak tahu 1983, dengan tujuan membimbing kakitangan akademik yang berminat dan ingin menterjemahkan buku-buku teks terutamanya dalam bidang sains dan teknologi. Pada tahun 1986 Bahagian ini telah memulakan Kursus Sijil Profesional Penterjemahan (Intensif) yang diadakan selama 8 minggu, meliputi 160 jam, 4 jam sehari, semasa cuti panjang universiti atau bila-bila masa yang ditentukan oleh Lembaga Pusat Bahasa.

Pemeriksa Luar

Semenjak bahagian ini ditubuhkan, Universiti Malaya telah melantik empat orang pemeriksa luar yang tiap-tiap seorangnya berkhidmat selama tiga tahun. Tiga orang daripada mereka telah mengadakan lawatan ke universiti ini sekali dalam jangka masa tiga tahun perlantikan dan mereka telah dapat menyaksikan aktiviti bahagian ini di samping menasihati dan mengadakan perbincangan dengan para pelajar dan kakitangan bahagian ini. Mereka juga menyesuaikan dan menilai kertas draf soalan, mengemukakan satu laporan sulit kepada Naib Canselor mengenai taksiran, pandangan dan cadangan yang membina untuk faedah bahagian ini. Pemeriksa-pemeriksa luar telah dilantik oleh Universiti sehingga ini adalah seperti berikut:

1. Dr Eugenius Sadtono
Direktur
Balai Bahasa Malang
IKP, Jalan Semarang 5
Malang, Indonesia.

Perlantikan beliau ialah untuk sesi 1976/77; 1977/78; dan 1978/79

2. Drs. Alexander Brotherton
Lecturer in Translation
Instituut voor Vartaalkunde

Oude Turfmarkt 145/47
Universiteit van Amsterdam
Amsterdam
Holland

Perlantikan beliau ialah untuk sesi 1979/80, 1980/81; dan 1981/82.

3. Prof. Anton Moedardo Moeliono
Universiti Indonesia; Jakarta
d/a Jalan Kartanegara 5
Kebayuran Baru
Jakarta Selatan
Indonesia

Perlantikan beliau ialah untuk sesi 1982/83; 1983/84 dan 1984/85.

4. Dr. Barclay M. Newman
Research Associate
2436 Claremont Circle
Springfield Missouri 65804
U.S.A

Perlantikan beliau ialah untuk sesi 1985.86; 1986/87 dan 1987/88.